

Erwin Gáll (București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" al Academiei Române) – **Balázs Gergely** (Cluj-Napoca, Primăria Municipiului Cluj-Napoca) – **Szabolcs Nagy** (Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei): „*Nașterea Clujului (medieval). Date privind habitatul medieval al Clujului (secolele XI–XIV)*”

Cercetarea habitatului medieval al Clujului, de la primele descoperiri din 1896 și până azi, sunt una din cele mai neglijate domenii ale arheologiei clujene. Lucrările de până acum, având diferite calități, au abordat în primul rând analiza locurilor funerare din epoca cuceririi (maghiare), respectiv cimitirele din epoca denumită convențional, arpadiană. O singură excepție în ceea ce privește analiza structurilor habitatului este reprezentată de publicarea descoperirilor din strada Deleu/Barátok. Chiar dacă s-au desfășurat săpături în așezările secolelor al X–XIV-lea, acestea au rămas până la ora actuală nepublicate.

Pe baza registrului de inventar al Muzeului Național de Istorie al Transilvaniei în cursul secolului XX s-au desfășurat de mai multe ori săpături, unele de salvare, respectiv periegeze, dar despre toate acestea nu aflăm nimic în literatura de specialitate. În cadrul acestei analize dorim să facem un bilanț privind siturile arheologice de pe teritoriul Clujului din secolele al XI–XIV/XV-lea: structurile de habitat (așezări, fortăreața de la Mănăștur), descoperirile întâmplătoare și cimitirele creștine.

Cele 29 sau 30 puncte identificate provin din diferite locuri de pe perimetrul orașului actual, databile începând cu secolul al XI-lea până în secolul al XIV-lea. Acestea se află în marea majoritate în zonele centrale ale văii care se întinde în formă de evantai și unde s-a format (și) Clujul medieval.

Descoperirile, în mare lor parte nepublicate, atrag atenția asupra existenței unei rețele dense de habitat, care se formează în jurul centrului de comitat, reprezentată de fortăreața de la Mănăștur în prima parte a secolului al XI-lea.

Datarea cetății, ca centru simbolic al comitatului, nu este lămurită în mod convingător nici până azi, însă având în vedere caracteristicile sale de construcție, materialul arheologic recuperat (ceramică caracteristică secolului al XI-lea) și monedele din vremea regelui Solomon (1063–1074) descoperite într-un bordei din cetate, respectiv structura de casetă care marchează faza a doua a cetății specific mijlocului, respectiv părții a doua a secolului al XI-lea ne determină să credem că prima fază a cetății a funcționat în prima parte al acestui secol.

Totodată trebuie să remarcăm și cauzalitatea care a determinat ca fortăreața, centrul comital Mănăștur și simbolul puterii regale, să fie ridicată în partea vestică a văii, și anume una fiind existența drumului, care a străbătut microzona în direcția Oradea și Câmpia Mare. A doua cauzalitate fără îndoială putea fi una simbolică: fortăreața a fost ridicată în zona vestică, după ce comunitățile războinice, care dominau zona și care foloseau în partea estică a văii, zona *Pietros*, ca locuri funerare, au fost dizolvate probabil la începutul secolului al XI-lea.

Ca și în cazul celorlalte orașe medievale, și în cazul Clujului, burgul/orașul este rezultatul dezvoltării multitudinilor nucleee de așezări. Din păcate însă creionarea unei imagini mai complexe și mai precise în momentul acesta despre Cluj nu poate fi rezolvat cu metodele specifice arheologiei, și ne rămâne doar a sintetiza pe de o parte informațiile care se află la dispoziția noastră, iar pe de altă parte să propunem câteva posibilități de cercetare în viitor.